

Etsi ergo in Christo diversæ sunt naturæ, divina scilicet atque humana; non tamen ideo diversæ personæ. Quod statim congrua similitudine confirmat, dicens: *Nam sicut anima*, hoc est, sicut in uno homine diversæ sunt naturæ, spiritalis et corporalis; nec tamen ideo duo homines vel. duæ personæ: ita in Christo duæ, ut dictum est, sunt naturæ, non tamen duo Christi, imo vel duæ personæ. Persona quippe quasi per se una dicitur, non rei alii in unam rationalem substantiam sociata. Divinitas itaque humanitati in Christo conjuncta per se ibi persona una non est dicenda, et humanitas altera, sed duæ simul una sunt persona, quæ proprie Christus dicitur. *Omnes homines resurgent*, etiam illi qui tunc reperientur vivi. Hi namque dum rapiuntur obviam Christo in aera, in ipso raptu, quo judici occurrent, morientes, statim reviviscent; et hoc ipsum erit eis resurgere quod reviviscere. Quod si opponatur de quibusdam, quorum resurrectio jam completa creditur, veluti de his qui Dominicæ resurrectionis testes sua quoque resurrectione fuerunt; ita intelligendum est tunc omnes resurrecturos esse, ut tunc omnium resurrectio ita compleatur, ut neminem deinceps resurgere contingat, sicut nec morte dissolvi. *Cum corporibus suis*. Hoc est, resumptis eisdem corporibus quæ prius habuerant cum in mortem corruerunt. Non enim resurget nisi quod cecidit. At vero utrum hi, qui parvuli moriuntur, vel qui diu vixerunt, illud solum, vel illud tantum ibi sint habituri de quantitate suæ corpulentæ, quod hic habuerunt, nonnulla est quæstio. Quidquid tamen de hoc æstimemus, illud procul dubio constat resurrectionem dici non posse absque illa corporis substantia, quæ pertulit casum in morte.

Et reddituri sumus. Si hoc quoque generaliter de omnibus intelligatur, quærendum videtur quomodo parvulis morientibus id conveniat, vel perfectis ju-

stis, qui potius sunt ibi iudicaturi quam iudicandi. Quippe quæ ratio de suis tunc ab eis exigenda est, discussio est facienda, qui in tanta perfectione beatitudinis apparebunt, ut cum ipso Domino resideant iudicantes, nec tam pro se rationem reddaturi, quam a cæteris exacturi. Denique parvuli, quibus nulla imputanda sunt opera, quam ibi habent rationem reddere de propriis factis? Sed profecto, quemadmodum diximus omnes homines ibi resurgere, non ut de singulis tunc resurrecturis id cogamur intelligere, sed ita tunc omnium resurrectionem compleri, ut nulla ulterius fiat, ita et hoc loco omnes tunc reddere rationem dicuntur, ut tunc de omnibus ita sit consummatum iudicium, ut nulla deinceps discussio restet, ne de quoquam amplius dubitetur, utrum præmio vel pœna dignus sit. Et hoc est eos ibi de propriis operibus reddere rationem, manifestari omnibus quid horum meruerint. Quæ duo statim determinat, tam præmium scilicet quam pœnam, dicens: *Et qui bona egerunt*, hoc est, in proposito bonorum operum vitam consummaverunt, qualiacunque præcesserint opera. *Vitam æternam*, hoc est beatitudinem indeficientem. *Ignem æternum*, hoc est summum atque indeficientem cruciatum, sive ille ignis corporeus tantum sit atque materialis, sive quicumque interior animæ cruciatus, qui nomine ignis maxime nos cruciantis, et validius consumentis, cum sit acutius elementum, et penetrabilius cæteris, quominus ei resisti queat, exprimitur. Et attende nihil hic de parvulis qui nihil habent meritorum, dictum videri, quamvis eos quoque non minus [quam] adultos salvari constet aut damnari. Sicut enim tam hæc scriptura quam cæteræ nonnisi adultis, et qui capaces sunt rationis, ad eruditionem fiunt, ita satis visum est hoc loco tantum de his eos instruere quæ ad ipsos pertinent.

MONITUM IN OPUSCULUM SUBSEQUENS.

(R. P. Bernardus Pezsius, *Dissertatio isagog.* ad partem II tomi III *Thesauri Anecd.*, p. XIX).

Si qui fuerint, qui nos reprehendant, quod Petri Abælardi Librum *Scito te ipsum*, seu, ut ipse alicubi vocat, *Ethicam*, vel verius *Theologiam morum*, sancto Bernardo adeo invisam et a magnis sæculi duodecimi viris ut erroribus infamem condemnatam, e tenebris in lucem revocaverimus, si meminerint nos in hoc doctrina et eruditione maximorum hominum auctoritatem et exemplum secutos, ex quibus celeberrimus Andreas Chesnius pleraque Abælardi in omni genere Opera, undiquaque eruta, cum præfatione apologetica pro Abælardo a Fr. Amboesio equite, Galliarum regi a sanctioribus consiliis scripta, Parisiis anno 1616, in-4, publici juris fecit. Porro cum in ea editione præcipue *Theologia Christiana* ejusdem Abælardi desideraretur, eam libris v comprehensam, licet anno MCXX in synodo SueSSIONENSI flammis traditam, vir religiosissimus eruditissimusque P. Edmundus Martene in tomo V *Thesauri sui Novi Anecdotorum*, una cum Petri Abælardi *Expositione in Hexameron* publicavit. Nempe non ignorabant prudentissimi hi viri, cui nostris sæculis usui hujusmodi scripta, quæ tantum in Ecclesia strepitum aliquando excitarunt, esse possint, si sobrie a sobriis legantur expendanturque, præsertim cum proximis annis non defuerint, qui *Abælardum purgare nitentes*, ut advertit in Præf. tom. V Martenus, *Bernardum Claravallensem abbatem, virum sanctissimum ac mansuetissimum præcipitis iudicii accusare non formidarint*. Qua in re ut rectum quis ferre iudicium possit, nihil magis necessarium nihilque opportunius est, quam ut capita accusationum, quibus S. Bernardus Abælardum impetiit, cum genuinis hujus scriptis conferantur. Inter quæ non ultimum locum obtinere Petri librum: *Scito te ipsum*, satis ex S. Bernardi epistolis 188 et 192, edit. an. 1690 a

Mabillonio procurato, constat. *Legite*, inquit in priori ad Rom. Eccl. cardinales, *si placet, librum Petri Abælardi, quem dicit Theologiæ; ad manum est enim, cum, sicut gloriatur, a pluribus lectitetur in curia: et videte qualia ibi de sancta Trinitate dicantur, de genitura Filii et de processione Spiritus sancti et alia innumera, catholicis prorsus auribus et mentibus dissueta. Legite et alium quem dicunt sententiarum ejus, nec non et illum qui inscribitur: Scito te ipsum, et animadvertite quanta et ipsi silvescant segete sacrilegiorum atque errorum: quid sentiat de anima Christi, de persona Christi, de descensu Christi ad inferos, de sacramento altaris, de potestate ligandi atque solvendi, de originali peccato, de concupiscentia, de peccato delectationis, de peccato infirmitatis, de peccato ignorantia, de opere peccati, de voluntate peccandi, etc. Ubi vides quid Bernardus, maxime in hoc Abælardi libro: Scito te ipsum, reprehenderit.*

Clarius et uberius Bernardus sententiam suam exponit in *Capitulis Hæresum Petri Abælardi*, quod Opusculum undecimum est in tomo II Operum S. Bernardi, ad quæ tamen in *Admonitione* prævia notat Mabillonius, *ex capitulis errorum Abælardo imputatis quædam in vulgatis ejus operibus desiderari. Unde nonnulli, ait, occasionem arripiunt insimulandi Bernardum, quasi Abælardo falsos errores affinxerit et cum larvis atque umbris dimicaverit. At constat plerisque etiam in vulgatis scriptis errores deprehendi, ut suis locis ostendemus, et si qua amplius non exstant, ea quondam in ipso Abælardo legisse Guillelmum S. Theodoricum, Ganfridum, et abbatem illum anonymum, Abælardi quondam discipulum, qui et præceptoris sui doctrinam callebat, et verba ipsa refert, uti et Guillelmus, tum ex Apologia, tum ex Theologia Abælardi, quæ in editis non comparent. Et certe Abælardus ipse in libro secundo Commentarii super Epistolam ad Romanos pag. 554, quædam in Theologia sua tractanda reservat, de quibus nulla mentio est impressis, quæ sic desinant: cætera desunt, ut appareat Theologiam in editis mutilam esse. Itaque male omnino merentur de religione Christiana necdum de Bernardo qui, ut Abælardum absolvant, Bernardum cæco, ut aiunt, zelo impulsus fuisse criminantur. Ita Mabillonius, Abælardi libro: Scito te ipsum, nonnumquam in lucem protracto. Verum eo nunc a nobis e membræneo codice Emmerammensi, qui sexcentorum circiter annorum est, edito, tanta necessitas non est se in salvanda Bernardi fide torquendi. Capitula enim errorum Abælardo imputatorum, quæ in aliis ejusdem operibus desiderantur et mores spectant, totidem fere verbis in libro: Scito te ipsum, potissimum contineri vel capitulorum summaria inspicienti patebit. Cæterum num adeo male Abælardus de peccato ignorantia, de suggestionem, delectationem et consensu, etc., docuerit, ut S. Bernardo visum fuit in *Capitulo errorum eidem imputatorum xi et xiii* aliis dijudicandum relinquimus. Certe passim in hodiernis scholis traditur *inadvertentiam militiam ac ignorantiam invincibilem a formali peccato excusare, quo amplius forte Abælardus noluit. Sed quidquid demum Abælardus scripserit senseritque, illud omnino liquidum est eum hæreticum fuisse nunquam, ut cujus hæc verba in Apologia sint: Scripsi forte aliqua per errorem, quæ non oportuit; sed Deum testem et judicem in animam meam invoco, quia in his, de quibus accusor, nil per malitiam aut superbiam præsumpsi. Ad quæ verba Abælardi miramur Mabillonium, virum alias æquissimum, hæc observasse: Esto itaque malitiam atque etiam hæresim ab eo removere liceat; at errores saltem aliquos, vocum novarum studium, levitatem, forsitan etiam superbiam et contentionum pruriginem in eo dissimulare non licet. Sane si Abælardo Deum testem et judicem in animam suam invocanti, quis in his de quibus accusabatur nil per malitiam aut superbiam præsumpserit, fidem non habemus, eccui tandem habebimus? Idem nuper advertit doctissimus Martenus tom. V *Thesauri Novi Anecd.*, in Observationibus præviis ad Theologiam Christianam, ubi si quid Abælardum excusare possit, illud præsertim esse existimat, quod scripta sua peritiorum ac proinde ipsius Ecclesiæ judicio subjecisse videtur. Nam in libro tertio ita Petrus disserere testatur: Quidquid itaque de hac altissima philosophia disseremus, umbram non veritatem esse profitemur et quasi similitudinem quamdam, non rem. Quid rerum sit noverit Dominus; quid autem verisimile ac maxime philosophicis consentaneum rationibus, quibus impelitur, dicturum me arbitror. In quo quidem si culpis meis exigentibus a catholica, quod absit! exorbitavero intelligentia vel locutione, ignoscat ille mihi qui ex intentione opera dijudicat, parato semper ad omnem satisfactionem de maledictis vel corrigendis et dolendis, cum quis fidelium vel virtute rationis vel auctoritate Scripturæ correxerit. Quæ Abælardi verba certe alia omnia, quam obfirmatum in errore animum et pertinaciam, quæ sola hæreticum faciunt, significant. Neque tamen quisquam propterea existimet nos omnium errorum vitiorumque Petri defensionem aut purgationem hic voluisse instituire. Vitia Abælardi vel ex propria ejusdem Apologia certiora sunt, quam ut excusari aut tegi possint. Verum nec id dissimulandum est, eum ferventioris ætatis et vivacioris ingenii errata monachum Cluniacensem Ord. S. Bened. factum, særia demum poenitentia diluisse.**

PETRI ABÆLARDI

ETHICÆ

SEU

LIBER DICTUS SCITO TE IPSUM.

(Ex cod. mss. imperialis monasterii S. Emmerammi Ratisbon. ord. S. Ben. eruit R. D. P. Benedictus Bonetus, Benedictinus Mellicensis; edidit D. Bern. Pezsius *Thes. Anecd.*, III, 11, 626.)

PROLOGUS.

Mores dicimus animi vitia vel virtutes quæ nos ad mala vel bona opera pronos efficiunt. Sunt au-

A tem vitia seu bona non tantum animi, sed etiam corporis; ut debilitas corporis vel fortitudo quam vires appellamus; pigredo vel velocitas, claudicatio